

УДК 347.4

DOI <https://doi.org/10.32689/2522-4603.2022.1.4>**Петро ГУЙВАН**

кандидат юридичних наук, заслужений юрист України, докторант, Інститут держави і права імені В. М. Корецького Національної академії наук України, вул. Трьохсвятительська, 4, м. Київ, Україна, 02000

ORCID: 0000-0003-3058-4767

Petro GUYVAN

Candidate of Law Sciences, Honored Lawyer of Ukraine, Doctoral Student, Institute of State and Law named after V.M. Koretsky of National Academy of Sciences of Ukraine,

ORCID: 0000-0003-3058-4767

**ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ ЩОДО СПІВВІДНОШЕННЯ ПОНЯТЬ
СТРОКУ ТА ЮРИДИЧНОГО ФАКТУ****PROBLEMATIC ISSUES REGARDING THE RELATIONSHIP
BETWEEN THE CONCEPTS OF TERM AND LEGAL FACT**

Дана наукова праця присвячена дослідженню актуального питання про правову природу такого юридичного параметру, як цивільно-правові строки у їхньому співвідношенні з юридичними фактами – значимими зовнішніми по відношенню до суб'єктивного права явищами, які тягнуть настання, зміну або припинення відповідних матеріальних прав і обов'язків. В ході роботи над статтею автор використовував загальнонаукові та спеціально-наукові методи пізнання, зокрема формально-юридичний, аналізу і синтезу, системно-структурний, порівняльно-правовий. В результаті дослідженні суспільні відносини, що складаються в царині темпорального регулювання суб'єктивного права упродовж його існування у єдності та взаємозв'язку, а також розглянуто динаміку розвитку правової науки у досліджуваній сфері. Це дозволило розглянути темпоральні чинники як елементи суб'єктивного матеріального права та правовідношення в цілому та визначити їхнє місце в системі регулюючого механізму цивільного права. У праці вперше наведена теза, що цивільні строки не є юридичними фактами, що впливають на зміст відносин, їхній розвиток, що забезпечує матеріальну динаміку. Автор обґрунтовує неадекватність концепції, за якою саме часовим перебігом (початком або закінченням строку) обумовлюється поява, зміна чи погашення суб'єктивних прав, таке тлумачення юридично значимих наслідків в принципі невірне. В роботі зроблено висновок, що строки, їхній початок чи закінчення не можна віднести до юридичних фактів. Строк, безумовно є важливим елементом суб'єктивного права, настання конкретного терміну має істотне значення для визначення його стану, він формує якісні характеристики суб'єктивного права. Іншими словами, цивільний строк не є зовнішнім явищем по відношенню до права, певним «поштовхом» у його розвитку, а іманентною внутрішньою характеристикою, обов'язковою притаманною праву. Тобто, строк являє собою не причину, а наслідок набуття (зміни) учасниками цивільних відносин конкретного правового статусу.

Ключові слова: цивільний строк, юридичний факт, суб'єктивне право.

This scientific work is devoted to the study of the topical issue of the legal nature of such a legal parameter as civil law terms in their relationship with legal facts – significant external phenomena in relation to subjective law, which entail the occurrence, change or termination of relevant substantive rights and obligations. In the course of work on the article the author used general scientific and special scientific methods of cognition, in particular formal-legal, analysis and synthesis, system-structural, comparative-legal. As a result, the social relations that develop in the field of temporal regulation of subjective law during its existence in unity and interrelation are studied, as well as the dynamics of the development of legal science in the field under study. This allowed us to consider temporal factors as elements of subjective substantive law and legal relations in general and to determine their place in the system of regulatory mechanisms of civil law. For the first time in the paper the thesis is presented that civil terms are not legal facts that affect the content of relations, their development, which provides material dynamics. The author substantiates the ineffectiveness of the concept, according to which the time course (beginning or end of the term) determines the emergence, change or redemption of subjective rights, such an interpretation of legally significant consequences is in principle incorrect. The paper concludes that deadlines, their beginning or end can not be attributed to legal facts. Term, of course, is an important element of subjective law, the onset of a particular term is essential to determine its status, it forms the qualitative characteristics of subjective law. In other words, the civil term is not an external phenomenon in relation to law, a certain "impetus" in its development, but an immanent internal characteristic, necessarily inherent in law. That is, the term is not a cause but a consequence of the acquisition (change) of the parties to civil relations of a specific legal status.

Key words: civil term, legal fact, subjective law.

Постановка проблеми. Саме роль матеріальних строків, що проявляється в їхньому впливові на характер відношення, викликає найбільший інтерес дослідників темпоральних питань. Визначити її можна, лише зрозумівши зміст поняття «цивільно-правовий строк». Тож в цивілістиці здавна жваво обговорювалося питання про юридичну сутність такого явища, як строки. Звісно, головна матеріальна характеристика часових періодів у праві полягає в тому, що вони визначають тривалість певного повноваження і кореспондуючого йому обов'язку у поведінці учасників відношення. Це відрізок часу, встановлений самими суб'єктами, законом чи судом для вчинення певних дій. Тобто строк у темпоральному аспекті уявляється як змістилище різних обставин та явищ, котрі становлять зміст правовідносин.

Однак, в літературі були виказані думки про суттєву звуженість виключно такого тлумачення часових елементів з огляду на їхню більш широку багатогранність [1, с. 44]. В цьому контексті строки розглядаються як обставини, з якими закон пов'язує певні юридично значимі наслідки. З таким твердженням, в принципі, можна погодитися, якщо розглядати строк у якості істотного елементу змісту правовідношення. Дійсно, встановлення строку забезпечує конкретність обсягів матеріального повноваження, визначає початок та закінчення певної дії і у такий спосіб впливає на характер суб'єктивного права. Але коментована концепція не обмежується лише даними проявами темпорального впливу на матеріальні взаємини. Численні дослідники обстоювали і продовжують обстоювати тезу щодо віднесення строків до категорії юридичних фактів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У наукових працях питання сутнісної взаємодії між цивільно-правовими строками та юридичними фактами отримали висвітлення у роботах таких вчених, як В.П. Грибанов, В.В. Луць, Т. Вахонєва, О.П. Печений, А.В. Коструба, М.Д. Пленюк, З.В. Кікоть, та інші. Утім, наразі більшість науковців не проводить належного водорозділу між цими двома правовими категоріями. Між тим, дедалі все очевиднішою стає та обставина, що юридично значимі наслідки виникають не внаслідок спливу аморфного періоду часу, а в результаті настання чи закінчення певної дії або події, що має зовнішній по відношенню до суб'єктивного права прояв. Саме такий зовнішній поштовх і надає праву визначальних змін. А строк, як внутрішня характеристика цих явищ визначає лише їх тривалість,

як, до речі, і тривалість самого права. Науковий розвиток даної тези становить мету цієї праці.

Виклад основного матеріалу. Давайте спробуємо більш детально дослідити дане питання. В нашій цивілістиці немає єдності думок стосовно сутності поняття «юридичний факт». Більшість вчених, що приділяли цьому увагу, сходяться у тому, що юридичний факт це конкретне, індивідуальне явище матеріального світу, яке набуло закріплення у відповідній нормі права [2, с. 8-9; 3, с. 169]. Таке визначення цілком правильно характеризує дану правову категорію, як з матеріальної, так і з юридичної точки зору. Розбіжності починаються при постулюванні тих значимих наслідків, котрі обумовлюються юридичними фактами. На думку одних дослідників, результативність юридичних фактів може проявлятися у будь-якому прямому чи опосередкованому впливові певного чинника на права та інтереси суспільства, держави, особи, в тому числі на рух, характер та зміст подальших матеріальних відносин. Головне, щоб між підставою та наслідком був конкретний причинний зв'язок [4, с. 464; 5, с. 80]. Наприклад, перевізник за відповідним договором має перевезти вантаж протягом 10 днів. Якщо якась зовнішня обставина (злива тощо) обумовила виконання цього обов'язку на 7-й день, то вона мала вплив на характер виконання. За такою «розширеною» теорією поняттям юридичних фактів охоплюються будь-які явища, що впливають на зміст відносин, в тому числі строки. Так, початок чи закінчення строку визначає темпоральні координати обумовленого права, його зупинення тимчасово унеможливує рух відношення і т.п. Вказується, що формальний (юридичний) характер наслідків юридичного факту впливає на розвиток окремих елементів правових відносин, забезпечуючи їх динаміку. Такими елементами виступають суб'єктивні права та юридичні обов'язки, секундарні права. Нарешті, формальні наслідки юридичного факту відображають вплив на правосуб'єктність. Фактичні наслідки юридичного факту фіксують фрагмент реальності, що є об'єктом інтересу особи, настання якого передбачено моделлю юридичного факту [5, с. 84]. Втім, переважна більшість цивілістів розуміють поняття «юридичний факт» у вузькому сенсі, надаючи йому тільки значення явища, котре забезпечує виникнення, зміну чи припинення цивільних прав і обов'язків [6, с. 104; 7, с. 89]. Тому важливим є питання про можливість віднесення темпоральних проявів до юридичних фактів саме в такому сенсі.

В літературі здавна звернено увагу на те, що в якості юридичних фактів можуть виступати самі цивільні права та правовідношення [8, с. 625-626]. Дійсно, на практиці досить часто сам факт існування певного правовідношення є необхідною передумовою для настання іншого. Так, суборендар зможе укласти договір стосовно передачі повноваження користування майном іншій особі, якщо у нього самого буде подібне право за договором оренди. Юридичним фактом необхідно також вважати прийняття актів органами держави чи місцевого самоврядування (як нормативних, так і ненормативних), якими санкціонована поява певного правовідношення чи його припинення. Тільки вольовим правовим актам, в яких повністю відсутня матеріальність, надають значення юридичних фактів, що породжують, змінюють або припиняють права (об'єктивні та суб'єктивні), позаяк регулюючою силою може наділятися лише певний компонент системи права, механізм правового регулювання. Нормативна урегульованість суспільних відносин досягається не стільки завдяки існуванню самої норми цивільного права, скільки шляхом функціонування певної інструментальної системи, яка втілює цю норму в життя, повертаючи її зі сфери належного (мета правового регулювання в нормах) до сфери суцього (відповідність суспільних відносин вимогам норми), а, фактично, відповідність реальних дій моделі, передбаченої нормою права [9, с. 48-49].

Для дослідження питання впливу перебігу цивільних строків на обсяг відповідних прав та обов'язків особи необхідно спершу звернутися до загальних положень теорії юридичних фактів та наукової її оцінки. Давайте подивимося на окремі визначення строків, що зустрічаються в цивілістичній літературі. У правових підручниках вказується, що строк це період часу, зі впливом якого закон пов'язує настання певних юридичних наслідків [10, с. 182]. У окремих авторів знаходимо таку інтерпретацію цієї дефініції: строк є періодом, з настанням або впливом якого правова норма, судовий акт чи правочин пов'язують виникнення, зміну чи припинення певних юридично значимих цивільно-правових наслідків [11, с. 23-24]. Здавалося б, наведені визначення вимальовують дійсну природу строків, характеризуючи їх як чинники, що впливають на зміст матеріальних відносин, бо вони ґрунтуються на відповідному визначенні ст. 251 ЦК України. Але є певне застереження. Автори вказаних дефініцій, в подальшому у своїх працях зводять згадані ними наслідки до того, що саме часовим

перебігом (початком або закінченням строку) обумовлюється поява, зміна чи погашення суб'єктивних прав, хоча із тексту самих визначень це не є очевидним. Тож таке тлумачення юридично значимих наслідків зводить строки до рангу правоформуючих факторів, що в принципі невірно.

Юридичні факти – це явища, що мають визначене законом правове значення. Звісно, перш за все, вони обумовлюють виникнення, зміну та припинення правового відношення. Однак даний зовнішній стосовно подальшої матеріальної взаємодії чинник може викликати й інші правові наслідки, приміром анулювати юридичні факти, що виникли раніше. Вони мають різноманітні зовнішні ознаки та особливості, що дає змогу здійснити певну їх класифікацію. В літературі прийнято поділяти юридичні факти на події та дії¹. Власне, з такою класифікацією погоджуються майже всі дослідники. Тож, яке все-таки юридичне значення надається таким фактам як зовнішні події та вольові вчинки? Відповідь ми можемо знайти в класичних дослідженнях даного питання, здійснених ще радянськими науковцями, в подальшому теза була розвинута сучасними дослідниками [15]. Прийнято вважати, що дії відбуваються згідно з волею учасників цивільних відносин, події ж – поза та незалежно від волі цих осіб. Інакше кажучи, юридичними діями визнаються факти, настання яких пов'язане з вольовою діяльністю людей, а юридичні події – це такі факти, які мають місце незалежно від людського впливу.

В свою чергу дії теж можуть бути диференційовані як правочини та правопорушення [16, с. 76]. Вказана теза, якщо її розвивати далі, неодмінно призводить до висновку, що правопорушення як юридичний факт має юридичне значення для виникнення охоронно-правового відношення. В окремих випадках його буде достатньо для початку суб'єктивного права особи на захист, в інших – правопорушення є частиною фактичного складу, утворення якого тягне зазначений наслідок. Так, прострочення грошового зобов'язання боржником породжує захисне повноваження кредитора в межах охоронного зобов'язання, яке виникає від часу платежу. З іншого боку, позовне домагання до перевізника в міжнародному перевезенні виникає після сформування фактичного складу, до якого крім правопорушення входить також активна претензійна поведінка уповноваженого та пасивність боржника в межах визначених для цього строків.

¹ Першим розробив подібну класифікацію Савиньї: [12, с. 3], див. також [13, с. 82; 14, с. 132].

На відміну від дій, подіям притаманний об'єктивний характер. Разом з тим, не викликає сумніву, що вчинки окремих суб'єктів можуть впливати, причому іноді досить суттєво, на можливість настання тієї чи іншої події. Наприклад, халатність особи може спричинити значні негативні наслідки від стихійного лиха, яким при іншому розвитку ситуації можна було б запобігти. З огляду на це в літературі було запропоновано поділ фактів-подій на абсолютні та відносні з урахуванням наявності проявів волі при їхньому виникненні [13, с. 43]. Отже відносними подіями слід вважати явища, які виникають в результаті людських вчинків, цей вплив може продовжуватися при розвитку явища, але подальший його перебіг з якогось етапу відбувається об'єктивно. Відповідно – абсолютними подіями є такі фактичні обставини, на які не прослідковується вплив людини. Дії та події як юридично значимі обставини мають спільну рису: їх настання обумовлює забезпечення визначеної законодавчо поведінки учасників цивільного обігу. Подія так же, як і дія, своїм результатом має лише дію. Відтак, події визнаються юридичними фактами лише тоді, коли вони породжують необхідність правового регулювання поведінки суб'єктів, котрі можуть або попередити настання події, або мають прийняти її результати [8, с. 628].

Для виникнення певних правових наслідків ще недостатньо наявності того чи іншого юридичного факту. Необхідно, щоб правові підстави та наслідки в якості диспозиції норми об'єктивного права були встановлені законодавчо. Іншими словами, об'єктивне право, зафіксоване в правовій нормі, набуває застосування та проявляється у суб'єктивному праві певної особи, якщо у відношенні відбулися факти, які згідно з приписом даної норми мають юридичне значення [17, с. 83]. Відтак, юридичні факти (конкретна підстава) поряд з нормою права (загальна підстава) є передумовою виникнення, зміни та припинення суб'єктивних прав [18, с. 32-33]. Утім, в окремих випадках законодавець не надає чіткого формулювання конкретної обставини як юридичного факту, вимальовуючи лиш суспільно прийнятні її контури. Відтак, маємо погодитися з твердженням О.О. Красавчикова, що юридична значимість тієї чи іншої обставини має надаватися не тільки тому факту, який прямо вказаний у відповідній нормі закону [13, с. 28; 19, с. 6-9]. Хоча окремі факти не оформлені в правовій нормі як юридичні, або сутність їх залишається невизначеною, це далєбі не означає, що вони не можуть породжувати певні майнові зв'язки. В гіпо-

тезі норми законодавства, як правило, зазначається необхідні обставини для настання юридичних наслідків. Проте, аби встановити дійсно необхідний юридичний факт чи їхню сукупність для настання правового результату, часто необхідно розглянути не одну, а кілька правових норм, що окреслюють обставини, котрі впливають на рух правовідношення [20, с. 145], дати судове тлумачення відповідності фактичних обставин змісту правової норми. Буває, що певні юридичні наслідки пов'язуються саме з такими чинниками через застосування звичаїв ділового обороту, судового розсуду тощо.

Та, навіть якщо відповідна обставина зафіксована нормативно чи визначена іншим шляхом, наявні юридичні факти не завжди приводять у дію обумовлені ними правові наслідки. Скажімо, повнолітні працездатні діти спадкодавця набудуть суб'єктивного права на прийняття спадщини не тільки у разі смерті останнього, а й за умови, що вони зазначені у змісті наявного заповіту. Таким чином, юридичні факти можна розглядати лише як необхідну підставу для настання правових наслідків, хоча іноді вони можуть бути одночасно і достатніми. Але навіть у цьому випадку юридичний факт сам по собі не створює суб'єктивного права особи. Він лише обумовлює виникнення передбаченого відповідним нормативним правилом повноваження. Саме в такому сенсі потрібно розуміти функцію вказаних обставин, яким закон надає певне юридичне значення.

Досить часто виникнення, зміна чи припинення правовідношення обумовлюється не одиничним юридичним фактом, а їхньою сукупністю. До прикладу, настання смерті спадкодавця разом з подальшою смертю спадкоємця призводить до зміни, як складу спадкоємців, так і часто – до переміни спадкової маси в порядку спадкової трансмісії або спадкового представлення [21, с. 179-180]. В такому разі в доктрині йдеться про юридичний склад [22, с. 19, 21]. При цьому значення кожного окремого факту проявляється лише у взаємодії з іншими явищами. Наприклад, договір, зазвичай, є самостійною умовою виникнення матеріального правовідношення, але часом мають бути наявні й інші чинники, наприклад, набуття повноважень за довіреністю тощо.

До юридичного складу можуть входити у різному співвідношенні як дії, так і події, іноді правоформуючий ефект даного складу проявляється лише при виникненні його елементів у чіткій послідовності, чи, можливо, повторюваності якихось з них тощо. Наприклад,

кредитор спадкодавця набуває права вимоги до спадкоємців, якщо має нереалізовану вимогу до спадкодавця; останній помер; про це стало відомо кредиторіві; йому також відомі спадкоємці; він пред'явив до них вимогу. Як правило, юридичні наслідки виникають за наявності всієї сукупності елементів фактичного складу. Проте іноді неповний склад фактів дозволяє рух конкретного правовідношення, але вже з іншими результатами, ніж при наявності повного. Так, суб'єктивне матеріальне право на позов до субсидіарного боржника виникає у особи, якщо її право порушене, вона звернулася з вимогою до основного боржника, останній не задовольнив вказану вимогу². Настання ж лише певних юридичних фактів, що входять до даного повного фактичного складу, наприклад, наявність правопорушення, призводить до виникнення у особи іншого повноваження – на пред'явлення позову до основного боржника. Як бачимо, реалізація конкретного повноваження (іноді таке діяння може вчинятися тільки в межах встановленого строку) може бути юридичним фактом, який в сукупності з іншими фактами буде підставою для настання правових наслідків [23, с. 10].

До зазначених властивостей слід додати ще одну важливу характеристику строку при формуванні правовідносин. Фактор часу пов'язаний з певними явищами, які є юридичними фактами, також і в тому сенсі, що останні здійснюються в певний момент чи період, а потім зникають, залишаючи наслідки, що мають правове значення. Саме таке розуміння

результативності юридичних фактів дало змогу О.С. Іоффе зробити висновок про те, що юридичне значення мають не події самі по собі, а ті наслідки, які вони породжують в галузі цивільних відносин [8, с. 629]. Цивільні відносини часто є складними та багаторівневими. Нерідко реалізація одного з них є підставою для виникнення іншого. І у кожного з даних правовідносин, як у обумовлюючого, так і в обумовленого, можуть бути свої темпоральні чинники.

Висновки. Строки, їхній початок чи закінчення не можна віднести до юридичних фактів, тобто обставин що мають визначальний вплив на виникнення, зміну чи припинення цивільних прав і обов'язків. Проте, це далекі не означає, що ми відкидаємо всі ті цивілістичні напрацювання, котрі, зокрема, стосуються юридичної сутності строку як певного досліджуваного явища. Строк, безумовно є важливим елементом суб'єктивного права, настання конкретного терміну має істотне значення для визначення його стану, тож продовжує залишатися актуальним питання **про якісні характеристики** даного явища. Ми переконалися, що строк являє собою не причину, а наслідок набуття (зміни) учасниками цивільних відносин конкретного правового статусу. При цьому юридичний вплив на характер темпорального руху матеріального права здійснює не сам строк, а його настання чи сплив: від певного моменту починається або закінчується перебіг обліковуваного часу в межах встановленого відрізка.

Література:

1. Вахонєва Т. Поняття та юридична природа строків (термінів) за новим цивільним законодавством України. *Право України*. 2003. № 12. С. 40–44.
2. Харитонов Є.О., Нагорняк В.А. Деякі проблеми питання визначення поняття та видів юридичних фактів у цивільному праві. *Актуальні проблеми держави і права*. 2007. Випуск 33, 2007. С. 718.
3. Коструба А.В. Поняття юридичних фактів та їх ознаки в цивільному праві України. *Часопис Київського університету права*. 2011. № 1. С. 168–172.
4. Manigk, A. ber Rechtswirkungen und Juristische Tatsachen. Ein Beitrag zur Lehre von der Willenserklärung. *Jherings Jahrbcher fr die Dogmatik des b rgerlichen Rechts*. Jena, 1925, SS. 459–486.
5. Пленюк М., Коструба А. Юридичні факти в доктрині приватного права в Україні : монографія. К. : НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака НАПрН України, 2018. 288 с.
6. Барон Ю. Система римського громадянського права. 3-е изд. (испр. по 9-му нем. изд.). Вып.1. Кн. 1. Общая часть. С.-Петербург : Тип. Ю.Н. Эрлих, 1909. 250 с.
7. Спесівцев Д. С. Юридичні факти-стани в цивільному праві України: проблемні аспекти наукової концепції. *Юридичний вісник*. 2019. № 4. С. 88–94.
8. Иоффе О.С. Гражданское право. Избранные труды. М. Статут, 2000. С. 625–626.
9. Погрібний С. А. Поняття механізму досягнення мети правового регулювання цивільних відносин. Проблеми законності : Респ. міжвід. наук. зб. / відп. ред. В. Я. Тацій. Харків : Нац. юрид. акад. Україна, 2006. Вип. 84. С. 47–51.
10. Парасюк М.В., Парасюк В.М., Грабар Н.М. Цивільне право України (загальна частина): навч. посіб. Львів : Растр-7, 2020. 364 с.

² Як бачимо, даний фактичний склад містить, як позитивний (сплив часу), так і негативний (претензія не задоволена) юридичні факти. В останньому випадку правові наслідки пов'язані не з наявністю, а з відсутністю певної дії чи події.

11. Юкша Я.А. Сроки в гражданском праве. Понятие, виды, порядок исчисления. *Журнал российского права*. 2008. № 4. С. 23–29.
12. F.Savigny. *System des heutigen romischen Rechts*, Bd.III, Berlin, Bei Veit und Comp. 1840, 244 S.
13. Красавчиков О.А. Юридические факты в советском гражданском праве. М., Госюриздат, 1958. 184 с.
14. Семейное право Украины. Учебник Кивалов С.В., Червоний Ю.С., Волосатий Г.С., Калитенко О.М. / под ред. Червоного Ю.С. Киев, Правова єдність, 2009. 640 с.
15. Пленюк М. Д. Підстави виникнення зобов'язальних правовідносин в механізмі правового регулювання : монографія. НДІ приватного права і підприємництва імені академіка Ф. Г. Бурчака ; НАПрН України. Київ, 2016. 356 с.
16. Харитонов Є. О. Деякі питання класифікації юридичних фактів. *Актуальні пробл. держави і права*. 2008. Вип. 42. С. 73 – 81.
17. Красовська В. Г. Механізм правового регулювання як система правових засобів. *Держава і право*. 2009. Вип. 43. С. 81–87.
18. Гуйван П.Д. Стівідношення між строками існування охоронюваного та охоронного права особи. *Наше право*. 2008 г. Т. 4. № 2. С. 32–39.
19. Кикоть Г. В. Юридичні факти в системі правовідносин : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2006. 19 с.
20. Коструба А. В. Юридичні факти в механізмі правоприпинення цивільних відносин : монографія. Київ : Ін Юре, 2014. 376 с.
21. Goncharova A.V., Fursa S.Ya., Chuikova V.Y., Hrybachova I.P. Reception of definitions of hereditary transmission and hereditary representation in modern legal systems. *Amazonia Investiga. Web of Science*, 2021, Vol. 10 Num. 42. P. 176–185.
22. Мельник О.Г. Фактичні склади як система юридичних фактів, що є підставою виникнення та зміни правових відносин у сфері реалізації судової влади. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2017. № 5. С. 19–21.
23. Крат В. І. Переважні права: цивільно-правовий аспект : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.03. Харків, 2008. 19 с.

References:

1. Vakhonievа T. (2003). Poniattia ta yurydychna pryroda strokiv (terminiv) za novym tsyvilnym zakonodavstvom Ukrainy [The concept and legal nature of terms (terms) under the new civil legislation of Ukraine]. *Pravo Ukrainy*, 12, 40–44. [in Ukrainian].
2. Kharytonov Ye.O., Nahorniak V.A. (2007). Deiaki problemy pytannia vyznachennia poniattia ta vydiv yurydychnykh faktiv u tsyvilnomu pravi [Some problems of defining the concept and types of legal facts in civil law]. *Aktualni problemy derzhavy i prava. Current issues of state and law*, 33, 7–18. [in Ukrainian].
3. Kostrubа A.V. (2011). Poniattia yurydychnykh faktiv ta yikh oznaky v tsyvilnomu pravi Ukrainy [The concept of legal facts and their features in the civil law of Ukraine]. *Chasopys Kyivskoho universytetu prava – Journal of Kyiv University of Law*, 1, 168–172. [in Ukrainian].
4. Manigk, A. ber (1925). Rechtswirkungen und Juristische Tatsachen. Ein Beitrag zur Lehre von der Willenserklrung. *Jherings Jahrbcher fr die Dogmatik des b rgerlichen Rechts*. Jena. [In German].
5. Pleniuk M., Kostrubа A. (2018). Yurydychni fakty v doktryni pryvatnoho prava v Ukraini : Monohrafiya [Legal facts in the doctrine of private law in Ukraine. Monograph]. Kiev : NDI pryvatnoho prava i pidpriemnytstva imeni akademika F. H. Burchaka NAPrN Ukrainy, [in Ukrainian].
6. Baron Yu. (1909). Systema rym'skago hrazhdanskago prava. [The system of Roman civil law]. 3-e izd. (ispr. po 9-mu izd.). Vip. 1. Kn. 1. Obshchaia chast. S.-Peterburh : Typ. Yu.N. Erlykh, [in Russian].
7. Spiesivtsev D. S. (2019). Yurydychni fakty-stany v tsyvilnomu pravi Ukrainy: problemni aspekty naukovoї kontseptsii. [Legal facts-states in the civil law of Ukraine: problematic aspects of the scientific concept]. *Yurydychnyi visnyk – Legal Bulletin*, 4, 88–94. [in Ukrainian].
8. Yoffe O.S. (2000). Grazhdanskoe pravo. Izbrannye trudy [Civil law. Selected works]. Moscow, Statut, 2000. S. 625–626. [in Russian].
9. Pohribnyi S. A. (2006). Poniattia mekhanizmu dosiahnennia mety pravovoho rehuliuвання tsyvilnykh vidnosyn [The concept of the mechanism for achieving the goal of legal regulation of civil relations]. *Problems of legality – Problemy zakonnosti*, 84, 47–51. [in Ukrainian].
10. Parasiuk M.V., Parasiuk V.M., Hrabar N.M. (2020). Tsyvilne pravo Ukrainy (zahalna chastyna) : navch. posib [Civil law of Ukraine (general part): textbook]. Lviv : Rastr-7, [in Ukrainian].
11. Yuksha Ya.A. (2008). Sroky v hrazhdanskom prave. Poniatyie, vidy, poriadok yschysleniya. [Deadlines in civil law. Concept, types, order of calculation]. *Zhurnal rossyiskoho prava – Journal of Russian law*, 4, 23–29. [in Russian].
12. Savigny F. (1840). *System des heutigen romischen Rechts*, Bd.III, Berlin, Bei Veit und Comp. [In German].
13. Krasavchikov O.A. (1958). Yurydycheskiye fakty v sovetskom grazhdanskom prave [Legal facts in Soviet civil law]. Moscow, Hosiuryzdat. [in Russian].

14. Kyvalov S.V., Chervonyi Yu.S., Volosatyi H.S., Kalytenko O.M. (2009). *Semeinoe pravo Ukrainy. Uchebnyk*. [Family law of Ukraine. Textbook]. Kyev, Pravova yednist, [in Russian].
15. Pleniuk M. D. (2016). *Podstavy vynyknennia zoboviazalnykh pravovidnosyn v mekhanizmi pravovoho rehuliuвання. monohrafiia*. [Grounds for binding legal relations in the mechanism of legal regulation. Monograph]. NDI pryvatnoho prava i pidpriemnytstva imeni akademika F. H. Burchaka NAprN Ukrainy. Kyiv, [in Ukrainian].
16. Kharytonov Ye. O. (2008). *Deiaki pytannia klasyfikatsii yurydychnykh faktiv* [Some questions of classification of legal facts]. *Aktualni probl. derzhavy i prava – Current issues state and law*, 42, 73–81. [in Ukrainian].
17. Krasovska V. H. (2009). *Mekhanizm pravovoho rehuliuвання yak systema pravovykh zasobiv* [The mechanism of legal regulation as a system of legal means]. *Derzhava i pravo – State and law*, 43, 81–87. [in Ukrainian].
18. Guyvan P.D. (2008). *Spivvidnoshennia mizh strokamy isnuвання okhroniuvanoho ta okhoronnoho prava osoby* [Correlation between the term of existence of the protected and security rights of the person]. *Our right – Nashe pravo*, 4, N 2, 32–39. [in Ukrainian].
19. Kykot H. V. (2006). *Yurydychni fakty v systemi pravovidnosyn*. [Legal facts in the system of legal relations] : avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.01. Kyiv [in Ukrainian].
20. Kostruba A. V. (2014). *Yurydychni fakty v mekhanizmi pravoprypynennia tsyvilnykh vidnosyn: monohrafiia*. [Legal facts in the mechanism of termination of civil relations: a monograph]. Kyiv : In Yure, [in Ukrainian].
21. Goncharova A.V., Fursa S.Ya., Chuikova V.Y., Hrybachova I.P. (2021). *Reception of definitions of hereditary transmission and hereditary representation in modern legal systems. Amazonia Investiga. Web of Science*, 10 Num. 42 R. [In English].
22. Melnyk O.H. (2017). *Faktychni sklady yak systema yurydychnykh faktiv, shcho ye pidstavoiu vynyknennia ta zminy pravovykh vidnosyn u sferi realizatsii sudovoi vlady*. [Actual compositions as a system of legal facts, which is the basis for the emergence and change of legal relations in the exercise of judicial power]. *Yurydychnyi naukovyi elektronnyi zhurnal. – Legal scientific electronic journal*, 5, 19–21. [in Ukrainian].
23. Krat V. I. (2008). *Perevazhni prava: tsyvilno-pravovyi aspekt* [Preferred rights: civil law aspect: author's ref. dis. for science] : avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.03. Kharkiv [in Ukrainian].